

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA ERTAK TERAPIYASINING AHAMIYATI VA PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

*Kattaqo'rg'on shahar
18-sonli davlat maktabgacha
ta'lim tashkiloti tarbiyachisi
Shamsiyeva Mamura Erkin qizi*

Annotatsiya

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va rivojlantirishda ertak terapiyasining ahamiyati, uning pedagogik va psixologik imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, ertak terapiyasining bolalar ruhiyatiga ta'siri, tarbiyaviy ahamiyati hamda amaliy mashg'ulotlarda qo'llash usullari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: ertak terapiyasi, maktabgacha ta'lim, tarbiya, psixologik rivojlanish, bolalar ruhiyati, ertak, ijodkorlik, pedagogik texnologiya.

Kirish

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida bolalarni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Bola shaxsining shakllanishida uning ruhiy, ma'naviy va axloqiy rivojlanishi muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, bolalarda ezgulik, mehribonlik, do'stlik, halollik kabi insoniy fazilatlarni shakllantirishda samarali metodlardan foydalanish zarur.

Maktabgacha yosh davri bolaning eng muhim rivojlanish bosqichlaridan biridir. Shu davrda bola atrof-muhitni o'rganadi, insonlar bilan muloqot qilishni boshlaydi hamda turli his-tuyg'ularni boshdan kechiradi. Bolaning hissiy holati va ruhiy dunyosiga to'g'ri ta'sir ko'rsatish esa pedagog va ota-onalarning asosiy vazifalaridan hisoblanadi.

Shunday samarali usullardan biri ertak terapiyasidir. Ertak terapiyasi orqali bolalarning ichki dunyosiga kirish, ularning qo'rquv va xavotirlarini kamaytirish, ijobiy xulq-atvorni shakllantirish mumkin. Ertaklar bolalar uchun qiziqarli va tushunarli bo'lgani sababli ular tarbiyaviy ta'sirni tez qabul qiladi.

Ertak terapiyasi bolalarning tasavvuri, tafakkuri, nutqi va ijodkorligini rivojlantirish bilan bir qatorda, ularning ruhiy salomatligini mustahkamlashga ham xizmat qiladi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ertak terapiyasidan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Ertak terapiyasi tushunchasi va uning mazmuni

Ertak terapiyasi — bu ertaklar orqali bolalarning ruhiy holatini yaxshilash, ularda ijobiy fazilatlarni shakllantirish hamda emotsional muammolarni bartaraf etishga qaratilgan pedagogik-psixologik metoddir.

Qadim zamonlardan boshlab ertaklar insonlarni yaxshilikka undovchi, hayotiy tajriba beruvchi vosita sifatida xizmat qilgan. Ertaklarda yaxshilik va yomonlik kurashi aks ettiriladi. Odatda yaxshilik g'alaba qiladi. Bu esa bolalarda adolatga ishonch hissini uyg'otadi.

Bolalar ertak qahramonlariga taqlid qilish orqali ijobiy xatti-harakatlarni o'rganadi. Masalan, mehnatsevar qahramonlarni ko'rib mehnat qilishga intiladi, mehribon qahramonlarni kuzatib boshqalarga yaxshilik qilishni o'rganadi.

Ertak terapiyasining asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

bolalarning ruhiy holatini yaxshilash;

qo'rquv va xavotirlarni kamaytirish;

ijobiy xulq-atvorni shakllantirish;

nutq va tafakkurni rivojlantirish;

muloqot ko'nikmalarini oshirish;

ijodiy fikrlashni rivojlantirish.

Ertak terapiyasi davomida tarbiyachi bolaning yosh xususiyatlarini hisobga olishi lozim. Chunki har bir yosh davriga mos ertak tanlanishi kerak. Juda murakkab yoki qo'rqinchli ertaklar bolaning ruhiyatiga salbiy ta'sir qilishi mumkin.

Ertak terapiyasining bolalar rivojlanishidagi ahamiyati

Ertak terapiyasi bolalarning har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, maktabgacha yoshdagi bolalarda hissiy va nutqiy rivojlanish uchun katta imkoniyat yaratadi.

Nutq rivojlanishiga ta'siri

Ertak tinglash va uni qayta hikoya qilish bolalarning lug'at boyligini oshiradi. Bola yangi so'zlarni o'rganadi va gap tuzish ko'nikmasi shakllanadi. Tarbiyachi ertakni ifodali o'qib bersa, bolalarda tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish malakasi rivojlanadi.

Shuningdek, savol-javob qilish orqali bolalarning mustaqil fikrlashi rivojlanadi. Ertak mazmunini tushuntirish jarayonida bolalar voqealarni ketma-ketlikda bayon qilishni o'rganadi.

Ruhiy rivojlanishiga ta'siri

Ba'zi bolalarda qorong'ilikdan qo'rqish, yolg'izlik yoki muloqot qilishdan tortinish holatlari uchraydi. Ertak terapiyasi ana shunday qo'rquvlarni kamaytirishga yordam beradi.

Masalan, qo'rqoq qahramonning jasoratli bo'lib ketishi haqidagi ertak bolaga ruhiy dalda beradi. Bola o'zini qahramon o'rniga qo'yadi va undagi ijobiy sifatlarni qabul qiladi.

Axloqiy tarbiyadagi o'rni

Ertaklar orqali bolalarda yaxshilik va yomonlik haqidagi tushunchalar shakllanadi. Ular mehribonlik, do'stlik, kattalarni hurmat qilish, rostgo'ylik kabi fazilatlarni o'rganadi.

Masalan, "Zumrad va Qimmat" ertagi orqali mehnatsevarlik va kamtarlik targ'ib qilinadi. "Bo'g'irsoq" ertagi esa haddan tashqari ishonuvchanlikning salbiy oqibatlarini ko'rsatadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ertak terapiyasini tashkil etish

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ertak terapiyasini samarali tashkil etish uchun tarbiyachi bir qancha metod va usullardan foydalanishi lozim.

Ertakni ifodali aytib berish

Tarbiyachi ertakni qiziqarli ohangda aytib berishi kerak. Ovoz ohangining o'zgarishi bolalarda qiziqish uyg'otadi. Mimika va harakatlardan foydalanish esa ertakning ta'sirchanligini oshiradi.

Rolli o'yinlar

Bolalarni ertak qahramonlari roliga kiritish juda samarali usullardan biridir. Bu usul orqali bolalarda erkin fikrlash, sahnalashtirish va jamoada ishlash ko'nikmalari rivojlanadi.

Masalan, bolalar "Sholg'om" ertagini sahnalashtirish orqali hamjihatlik va yordam berish tushunchalarini yaxshiroq anglab yetadi.

Rasm chizish faoliyati

Ertak asosida rasm chizdirish bolalarning tasavvurini rivojlantiradi. Bola ertakdagi voqealarni o'z tasavvuri orqali ifodalaydi. Bu esa uning ijodkorligini oshiradi.

Savol-javob usuli

Tarbiyachi ertakdan so'ng bolalarga savollar beradi:

Ertakdagi qaysi qahramon sizga yoqdi?

Nima uchun?

Siz o'sha qahramon o'rnida bo'lsangiz nima qilardingiz?

Bu savollar bolalarning mustaqil fikrlashi va muloqot qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Ertak terapiyasida tarbiyachining roli

Ertak terapiyasining samaradorligi ko'p jihatdan tarbiyachining mahoratiga bog'liq. Tarbiyachi bolalarning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda ertak tanlashi kerak.

Tarbiyachi quyidagi sifatlarga ega bo'lishi muhim:

mehribonlik;

sabr-toqat;

ijodkorlik;
ifodali nutq;
bolalar psixologiyasini tushunish.

Shuningdek, tarbiyachi har bir bolaning individual xususiyatlarini hisobga olishi lozim. Tortinchoq bolalarni faolroq ishtirok etishga undash, juda faol bolalarni esa tartib-intizomga o'rgatish kerak bo'ladi.

Ertak terapiyasida ota-onalar bilan hamkorlik qilish ham muhim hisoblanadi. Ota-onalar uy sharoitida bolalarga ertak o'qib berishi va ular bilan suhbatlashishi lozim.

Ertak terapiyasining amaliy natijalari

Amaliy kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, ertak terapiyasidan muntazam foydalanilgan guruhlarda bolalarning:

nutqi ravonlashadi;
jamoaga moslashuvi yaxshilanadi;
qo'rquv va tortinchoqligi kamayadi;
ijodkorligi rivojlanadi;
kitobga bo'lgan qiziqishi ortadi.

Bundan tashqari, bolalarda ijobiy kayfiyat shakllanadi. Ular tengdoshlari bilan tezroq do'stlashadi va mashg'ulotlarda faol ishtirok etadi.

Ertak terapiyasi nafaqat tarbiyaviy, balki sog'lom psixologik muhit yaratishda ham muhim vosita hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ertak terapiyasi maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va rivojlantirishda muhim pedagogik vositalardan biridir. U bolalarning ruhiy holatini yaxshilaydi, nutqini rivojlantiradi, tasavvurini boyitadi hamda ijobiy insoniy fazilatlarni shakllantiradi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ertak terapiyasidan keng foydalanish bolalarning barkamol shaxs bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi. Shu sababli tarbiyachilar ertak terapiyasining zamonaviy usullaridan samarali foydalanishlari zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi.
2. Nishonova Z. Bolalar psixologiyasi. – Toshkent.
3. Pedagogika va psixologiya asoslari.
4. O'zbek xalq ertaklari to'plami.
5. Xasanboyev J. Pedagogika nazariyasi.
6. Maktabgacha pedagogika faniga oid metodik qo'llanmalar.